

მუხლი). თუმცა იმ შემთხვევაშიც კი, თუ მოწინააღმდეგე მხარე მიუთითებს მოთხოვნის ხანდაზმულობაზე, მოთხოვნა არსებობას არ წყვეტს და, ამდენად, მისი მატერიალურსამართლებრივი არსებობა გამიჯნულია მისი იძულებით აღსრულების შესაძლებლობისგან. შესაძლოა, იგივენიერად განიმარტოს იმ მოთხოვნის შინაარსიც, რომლის იძულებით დაკმაყოფილების უფლებაზეც კრედიტორმა საკუთარი ნებით თქვა უარი.¹

მიუხედავად იმისა, რომ შესაძლებელია მოთხოვნის არსებობა თეორიულად დასაბუთდეს მოსარჩელის მიერ სარჩელზე უარის თქმის შემთხვევაში, არასწორი იქნებოდა კრედიტორისთვის ასეთი ძალაუფლების მინიჭება და თავდებისთვის იმ ვალდებულების დაკისრება, რომლის მოთხოვნის უფლებაც სასამართლო წესით ძირითადი მოვალისგან შეუძლებელია. მართალია, სამართალურთიერთობიდან ძირითადი მოვალის გამოთიშვა ყოველთვის არ აუქმებს თავდებობას,² თუმცა ეს დაუშვებელი უნდა იყოს იმ შემთხვევაში, როდესაც ძირითადი მოვალის გამოთიშვის გამომწვევი მიზეზი მომდინარეობს კრედიტორის ძალაუფლების სფეროდან.

ნინო ქავშიბაია

სოლიდარული თავდებობის ბუნება, თავდების პასუხისმგებლობის ზღვრული ოდენობის აღნიშვნა ხელშეკრულებაში

1.სოლიდარული თავდებობის ხელშეკრულება არ წარმოადგენს სოლიდარული ვალდებულების კერძო შემთხვევას სკ-ის 463-ე მუხლის გაგებით.

2.თავდების პასუხისმგებლობის ფარგლების აღნიშვნა თავდებობის ხელშეკრულების არსებითი პირობა და კანონის იმპერატიული დანაწესია, რომლის დაუკმაყოფილებლობა

¹ სარჩელზე უარის თქმის ამგვარი გააზრების შესაძლებლობას სპობს სკ-ის 83¹ | მუხლი, რომელიც სარჩელის გამოხმობას მოიაზრებს საპროცესო მოქმედების შესრულებას მოთხოვნაზე უარის თქმის გარეშე. უკუდასკვნით გამომდინარეობს, რომ სარჩელზე უარი, სარჩელის გამოხმობის საპირისპიროდ, მოთხოვნაზე უარსაც გულისხმობს. (იხ. ქურდაძე, ხუნაშვილი, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, 2015, 378). თეორიული მსჯელობა სარჩელზე უარის განსხვავებულ გააზრებასთან დაკავშირებით ემსახურება იმის წარმოჩენას, რომ სასამართლოს დასაბუთება ვერ ჩაითვლება გამართულად ასეთი გააზრების პირობებშიც კი.

² იხ. ამავე ნომერში რუსიაშვილი, ქავშიბაია, აქცესორული ბმა ძირითად ვალდებულებასა და თავდების პასუხისმგებლობას შორის.

სამართლებრივი ურთიერთობის წარმოშობას გამორიცხავს.

3.კრედიტორის მიერ მოვალის გაფრთხილება დამატებითი ვადის უშედეგად გავლის შემდეგ მოთხოვნის სასამართლო წესით დაცვასთან დაკავშირებით არ განიმარტება ხელშეკრულებიდან ავტომატურად გასვლად ამ ვადის უშედეგად გავლის შემდეგ, სკ-ის 355-ე მუხლიდან გამომდინარე.

4.იპოთეკის ხელშეკრულებით იმის განსაზღვრა, რომ იპოთეკის საგნის რეალიზაციიდან ამონაგები თანხის მოთხოვნის დასაკმაყოფილებლად არასაკმარისობის შემთხვევაში მოთხოვნა არ ითვლება სრულად დაკმაყოფილებულად, იპოთეკარს აძლევს უფლებას რეალიზაციის მიქცევა მოითხოვოს დატვირთული ქონების მესაკუთრის სხვა ქონებაზეც.

სკ-ის 355, 463, 898 | მუხლები

უზენაესი სასამართლოს 2019 წლის 8 თებერვლის გადაწყვეტილება № ახ-1172-2018

I. ფაქტობრივი გარემოებები

მოსარჩელემ მსესხებელთან გააფორმა საბანკო კრედიტის ხელშეკრულება, რომლის უზრუნველყოფის მიზნით თავდებ პირებსა და მოსარჩელეს შორის დაიდო სოლიდარული თავდებობის ხელშეკრულება. ამავდროულად, იპოთეკით დაიტვირთა მსესხებლისა და ერთ-ერთი მოპასუხის (არათავდები პირის) კუთვნილი უძრავი ქონება. მსესხებელმა, თავდებმა პირებმა და უზრუნველყოფილი ქონების მესაკუთრემ ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულება არ შეასრულეს. მოპასუხე წერილობით იყო გაფრთხილებული, რომ 14 დღის განმავლობაში ვალდებულების შეუსრულებლობის შემთხვევაში მოსარჩელე მიმართავდა სასამართლოს უფლების დასაცავად. ვადის გასვლის შემდეგ მოსარჩელემ სარჩელი აღძრა მსესხებლის, თავდები პირებისა და დატვირთული ქონების მესაკუთრის მიმართ და მოითხოვა საბანკო კრედიტის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე დავალიანების გადახდა და თანხის ამოღების მიზნით იპოთეკის საგნის რეალიზაცია. მოპასუხეებმა სარჩელით მოთხოვნილი დავალიანება ნაწილობრივ ცნეს.

პირველი ინსტანციის გადაწყვეტილებით სარჩელი იმ ნაწილში დაკმაყოფილდა, რომელშიც მოპასუხეებმა ცნეს მოთხოვნა. ამასთან, გადაწყვეტილებით სარეალიზაციოდ მიექცა იპოთეკით დატვირთული უძრავი ქონება. სარჩელი თავდები პირების მიერ ვალდებულებების შესრულებასთან დაკავშირებით არ დაკმაყოფილდა, რაც სააპელაციო წესით გაასაჩივრა მოსარჩელემ, რომელმაც მოითხოვა სარჩელის

სრულად დაკმაყოფილება, მათ შორის, სადავო თანხის დაფარვა მოპასუხეთა საკუთრებაში არსებული ნებისმიერი ქონების და შემოსავლების ხარჯზე.

სააპელაციო საჩივარი არ დაკმაყოფილდა, სააპელაციო სასამართლომ არ გაიზიარა მოსარჩელის პოზიცია იმის შესახებ, რომ მოპასუხის მისამართით გაგზავნილი წერილი არის მოვალის შეტყობინება ხელშეკრულების შეწყვეტის შესახებ, რადგან აღნიშნული წერილის არც სათაური („გაფრთხილების წერილი მსესხებელს საქმის სასამართლოში გადაცემასთან დაკავშირებით“) და არც შინაარსი არ იძლეოდა ამგვარი განმარტების შესაძლებლობას. სააპელაციო სასამართლომ განმარტებით, ბანკის მიერ ხელშეკრულების შეწყვეტა ხორციელდება ცალმხრივი, მიღებასავალდებულო ნების გამოვლენის გზით და შეწყვეტილად ითვლება მას შემდეგ, როდესაც იგი ადრესატს მიუვა. საქმის მასალებში წარმოდგენილი იყო „გაფრთხილების წერილი საქმის სასამართლოში გადაცემასთან დაკავშირებით“. წერილით მოსარჩელემ გააფრთხილა მსესხებელი, რომ ის სასამართლოს მიმართავდა, თუ დავალიანება 14 დღეში არ იქნებოდა გადახდილი. მეორე ინსტანციის სასამართლოს მსჯელობის მიხედვით, აღწერილი გაფრთხილების შინაარსი ვერ განიმარტება მოვალისთვის ინფორმაციის მიწოდებად დამატებით ვადასთან დაკავშირებით. სააპელაციო პალატის მითითებით, წერილი მოვალეს აწვდის ინფორმაციას მხოლოდ საქმის სასამართლოში გადაცემასთან დაკავშირებით.

სააპელაციო სასამართლომ დაადგინა, რომ ხელშეკრულებაში განსაზღვრული არ ყოფილა თავდების პასუხისმგებლობის მაქსიმალური თანხა, ამდენად, განსახილველი ხელშეკრულებები არ აკმაყოფილებდა თავდების ხელშეკრულებისათვის კანონით დადგენილ მოთხოვნებს – მხარეებს არ მიუთითებიათ თავდების ხელშეკრულებაში თავდების პასუხისმგებლობის მაქსიმალური ზღვრული თანხა, რაც აუცილებელი მოთხოვნაა თავდების ხელშეკრულების ნამდვილობისთვის, სკ-ის 892-ე მუხლის მიხედვით. სააპელაციო პალატის შეფასებით, ასეთ მითითებად ვერ ჩაითვლება ხელშეკრულებაში არსებული დათქმა იმის შესახებ, რომ „სოლიდარული ვალდებულების მოცულობა განისაზღვრება მსესხებელსა და ბანკს შორის გაფორმებული გენერალური საკრედიტო ხელშეკრულებითა და მის საფუძველზე გაფორმებული შემადგენელი საკრედიტო ხელშეკრულებებით წარმოშობილი მთლიანი ვალდებულებით“.

სააპელაციო სასამართლომ განმარტებით, მოსარჩელის მოთხოვნა დავალიანების მოპასუხეთა დაუტვირთავი ქონებიდანაც დაკმაყოფილების შესახებ არ უნდა დაკმაყოფილებულიყო, რადგან პირველ ინსტანციაში მოთხოვნა აღძრული იყო მხოლოდ იპოთეკარების მიმართ იპოთეკის საგნების რეალიზაციასთან დაკავშირებით.

სააპელაციო სასამართლომ განჩინებაზე მოსარჩელემ შეიტანა საკასაციო საჩივარი, მოითხოვა მისი გაუქმება და ახალი გადაწყვეტილების მიღება. მოსარჩელემ მიიჩნია, რომ სააპელაციო სასამართლომ გაფრთხილება არასწორად განმარტა და, მისი აზრით, გაფრთხილების წერილის ტექსტის როგორც სიტყვასიტყვით, ისე შინაარსობრივი შეფასებით ცალსახად და გარკვევით იკითხებოდა, რომ მოსარჩელე მსესხებელ მოპასუხეს აძლევდა ვალდებულების დაფარვის დამატებით 14-დღიან ვადას და აფრთხილებდა ხელშეკრულების შეწყვეტის თაობაზე სასამართლოში მიმართვის გზით. მოსარჩელის შეფასებით, მის მიერ განხორციელებული ქმედებები სრულებით საკმარისი იყო მოპასუხის ინფორმირებისთვის ხელშეკრულებიდან გასვლასთან დაკავშირებით. მოსარჩელის მტკიცებით, სკ-ის 355-ე მუხლის მოთხოვნა შეტყობინების ვალდებულებასთან დაკავშირებით შესრულებულია სარჩელისა და თანდართული მასალების მოპასუხისათვის გადაცემის გზით. ამასთან, მოსარჩელე მიიჩნევს, რომ სამართალურთიერთობა არა თავდებობად, არამედ სოლიდარულ პასუხისმგებლობად უნდა შეფასებულიყო. მოპასუხეთა ნებისმიერი ქონებიდან მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე სააპელაციო სასამართლომ უარი მოსარჩელემ მიიჩნია დაუსაბუთებლად და მიუთითა, რომ ხელშეკრულებით განსაზღვრული იყო იპოთეკარის უფლებამოსილება, მოეთხოვა სხვაობა იპოთეკის საგნის რეალიზაციის შედეგად ამონაგებ თანხასა და მოთხოვნის ოდენობას შორის მოვალის სხვა ქონებაზე აღსრულების მიქცევით.

II. სასამართლოს მსჯელობის შეჯამება

უმენაესმა სასამართლომ დასაშვებად ცნო და ნაწილობრივ დააკმაყოფილა საკასაციო საჩივარი. საკასაციო პალატამ განმარტა, რომ სოლიდარულ მოვალეთა ცალკეული ვალდებულებები ერთი საერთო მიზნით (კრედიტორის წინაშე ერთი და იმავე შესრულების ინტერესის დაკმაყოფილებით) არის შეკავშირებული და ერთ მთლიანობას ქმნის. ერთ-ერთი სოლიდარული მოვალის მიერ ვალდებულების მთლიანად შესრულება ნიშნავს მთლიანი ვალდებულებითსამართლებრივი ურთიერთობის დასასრულსა და კრედიტორის ერთიანი ინტერესის დაკმაყოფილებას. სოლიდარული ვალდებულების შემთხვევაში თითოეულ სოლიდარულ მოვალეს ვალდებულების მთლიანი შესრულების ვალდებულება ეკისრება. კანონის საფუძველზე წარმოშობილი სოლიდარული ვალდებულების შემთხვევაში, მაგალითად, სკ-ის 998 I მუხლი, რომელიც ბიანის დადგომაში მონაწილე პირების სოლიდარულ პასუხისმგებლობას აწესებს; სოლიდარული პასუხისმგებლობის საზოგადოების პარტნიორები და კომანდიტური საზოგადოების პერსონალურად პასუხისმგებელი პარტნიორები კრედიტორების წინაშე პასუხს აგებენ საზოგადოების ვალდებულებისათვის სოლიდარულად („მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის 3 III მუხლი); სოლიდარული პასუხისმგებლობა ეკისრებათ საწარმოს დაფუძნებამდე საწარმოს სახელით მოქმედ პირებსა და საწარმოს დამფუძნებლებს („მეწარმეთა შესახებ“ საქართვე-

ლოს კანონის 2 II მუხლი). საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ მხარეთა შორის არ წარმოშობილა სკ-ის 464-ე მუხლით გათვალისწინებული სოლიდარული ვალდებულება, ვინაიდან არ დასტურდება აღნიშნული ნორმით დადგენილი საფუძვლის არსებობა – კანონიდან ან ვალდებულების საგნის განუყოფლობიდან გამომდინარე სამართლებრივი ურთიერთობის წარმოშობა; სახეზე არ არის არც ხელშეკრულების საფუძველზე სოლიდარული ვალდებულების წარმოშობი ფაქტობრივი შემადგენლობა. ამასთან, საკასაციო პალატამ გაიზიარა სააპელაციო სასამართლოს პოზიცია საკრედიტო დაწესებულებას ხელშეკრულების შეწყვეტის წინაპირობების დაუცველობასთან დაკავშირებით.

საკასაციო სასამართლოს განმარტებით, თავდების ზღვრული პასუხისმგებლობის არაღნიშვნა ხელშეკრულებაში სამართლებრივი ურთიერთობის წარმოშობას გამოირიცხავს. ნორმის დანაწესი, რომლის მიხედვითაც ხელშეკრულებაში მითითებული უნდა იქნეს პასუხისმგებლობის მაქსიმალური თანხა, კონკრეტული ოდენობის თანხის მითითების ვალდებულებას გულისხმობს და არა ზოგადად აბსტრაქტულ ციტირებას პასუხისმგებლობის ფარგლებთან დაკავშირებით. აღნიშნული მოთხოვნის დაუკმაყოფილებლობა ხელშეკრულების ნამდვილობის შემაფერხებელი გარემოებაა.

საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ მოსარჩელემ წარმოადგინა დასაშვები და დასაბუთებული საკასაციო პრეტენზია მსესხებელი მოპასუხისა და დატვირთული ქონების მესაკუთრის მიმართ სხვა ქონებაზე აღსრულების მიქცევის ნაწილში. საკასაციო პალატის განმარტებით, მხარეთა შორის გაფორმებული იპოთეკის ხელშეკრულებებით, თუ იპოთეკის საგნის რეალიზაციიდან ამონაგები არ იქნებოდა საკმარისი იპოთეკით უზრუნველყოფილი მოთხოვნის დასაფარად, უზრუნველყოფილი მოთხოვნის ოდენობა არ ჩაითვლებოდა სრულად დაკმაყოფილებულად, რის უფლებასაც მხარეებს სკ-ის 301¹ მუხლი ანიჭებს. აქედან გამომდინარე, სხვა ქონებაზე აღსრულების მიქცევის შესაძლებლობა იყო დადგენილი აღსრულების წესთან დაკავშირებულ მხარეთა შეთანხმებაში, რაც მოსარჩელეს აძლევდა ლეგიტიმურ მოლოდინს მასზე, რომ მოვალისათვის დაკისრებული თანხის ამოღების მიზნით იპოთეკის საგნის რეალიზაციის, ასევე იპოთეკის საგნის რეალიზაციით ამონაგები თანხის არასაკმარისობის შემთხვევაში მას ექნებოდა მოთხოვნა მოვალისა და სოლიდარული თავდების საკუთრებაში არსებული ყველა სხვა ქონებების რეალიზაციის თაობაზე.

ნინო ქავჭავაძე

ქირავნობის სპეციალური ხანდაზმულობის ვადის გამოყენება დანახარჯების კონდიქციით ურთიერთობის მოწესრიგებისას

1. ძირითადი და წინარე ხელშეკრულების გამიჯვნის გადამწყვეტი კრიტერიუმი ეკონომიკური შედეგია.
2. ხელშეკრულების მოშლის წესების გამოყენებისას, უფლებამოსილი პირი არ კარგავს ინტერესს უკვე შესრულებულის მიმართ, თუ შესრულების საგანი ფულია.
3. უფლებამოსილსა და მფლობელს შორის ურთიერთობის მოწესრიგებელ ნორმებს უპირატესობა ენიჭებათ დანახარჯების კონდიქციიდან წარმოშობილი მოთხოვნის მიმართ.
4. დამქირავებლის მიერ გაწეული „სხვა ხარჯების“ ანაზღაურების მოთხოვნის მიმართ გამოიყენება ქირავნობის სპეციალური ხანდაზმულობის ვადა, იმ შემთხვევაშიც როდესაც მოთხოვნა დანახარჯების კონდიქციის საფუძველზე წარმოიშება.
(*ავტორის სახელმძღვანელო წინადადებები*)

სკ-ის 531, 327, 969-975, 163-164, 987, 546, 568 მუხლები

უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 24 ივლისის № ას-60-60-2018 გადაწყვეტილება

I. საქმის ფაქტობრივი გარემოებები

მოპასუხე იყო უძრავი ქონების – კომერციული ფართის მესაკუთრე. მხარეებს შორის გაფორმდა წერილობითი შეთანხმება, მოსარჩელისთვის დროებით სასყიდლიან სარგებლობაში კომერციული ფართის გადაცემის თაობაზე, თვეში 650 აშშ დოლარის გადახდის პირობით. ორი თვის ქირა – 1300 აშშ დოლარის ოდენობით წინასწარ იქნა გადახდილი. შეთანხმებაში გაკეთდა შემდეგი ჩანაწერი: „ფართის სარემონტო სამუშაოების დამთავრების შემდეგ შევადგენთ ქირავნობის ხელშეკრულებას...“. სილამაზის სალონის გახსნის მიზნით კომერციული ფართის დანიშნულებისამებრ გამოყენებისათვის საჭირო იყო სარემონტო სამუშაოების ჩატარება. მოსარჩელემ სარემონტო სამუშაოები შეთანხმებიდან რამდენიმე თვეში დაასრულა, თუმცა მოპასუხემ ორი თვის ქირის გადაუხდელობის მოტივით, ცალმხრივად შეწყვიტა ხელშეკრულება და ქონება უკან დაიბრუნა. სარემონტო სამუშაოების ჩატარების შედეგად, უძრავი ქონების ღირებულება 9 555 ლარით გაიზარდა, ხოლო მის გაუმჯობესებაზე მთლიანობაში 10 000 ლარი დაიხარჯა. მოსარჩელემ სარჩელი აღძრა წინასწარ გადახდილი ქირის – 1300 აშშ დოლარის, უძრავ ქონებაზე გაწეული ხარჯის – 10 000 ლარის ანაზღაურებისა და მისი კუთვნილი მოძრავი ნივთების უკანონო მფლობელობიდან გამოთხოვის მოთხოვნით.